

Dějiny středověku II – seminář A (LS 2010)

Dějiny křesťanského nonkonformismu (1100-1500)

Vedoucí semináře: PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D.

Čas a místo konání: středa 15:50-17:30 (S3)

Seminář si klade za cíl seznámit studenty/studentky se strukturami náboženského/církevního života na křesťanském Západě v období 1100-1500 a zejména pak s problematikou tzv. křesťanského nonkonformismu (kataři, františkáni, valdenští, lollardi, česká reformace atd.), též prostřednictvím prezentace a analýzy vybraných relevantních pramenů.

TÉMATICKÉ OKRUHY

1. Úvodní seminář – rozdělení úkolů/referátů (24. 2.)
2. Pojetí ortodoxie a hereze ve středověku (3. 3.)
3. Alternativní křesťanství do roku 1100 (10. 3.)
4. Katarství na křesťanském Západě (17. 3.)
5. Valdenství (24. 3.)
6. Františkánství (31. 3.)
7. Hnutí mezi náboženským a politickým nonkonformismem (7. 4.)
8. Avignonské papežství a velké západní schizma (14. 4.)
9. John Wyclif a angličtí lollardi (21. 4.)
10. Kořeny české reformace (1300-1400) (28. 4.)
11. Jan Hus a česká reformace (5. 5.)
12. Česká utrakvistická církev a Jednota bratrská (12. 5.)
13. Předpoklady evropských reforemací 16. století (19. 5.)
14. Generální kvodlibet & zhodnocení semináře (26. 5.)

TÉMATICKÉ OKRUHY – struktura

1. Úvodní seminář

- vysvětlení parametrů semináře
- stanovení úkolů
- zadání referátů

2. Pojetí ortodoxie a hereze ve středověku

- definice ortodoxie a hereze
- hereze jako projev politického nonkonformismu
- formy potírání hereze ze strany většinové církve (inkvizice+disciplinace)

Lectio: Errores Beguardorum et Bequinarum (Bulla Klementa V. – 1312)

Literatura:

GUREVIČ, Aron: Nebe, peklo, svět. Cesty k lidové kultuře středověku, Praha 1996.

HROCH, Miroslav – SKÝBOVÁ, Anna: Králové, kacíři, inkvizitoři, Praha 1987.

LAMBERT, Malcolm: Středověká hereze, Praha 2000.

RAPP, Francis: Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku, Brno 1996.

3. Alternativní křesťanství do roku 1100

- schizma mezi Západem a Východem
- milenaristická hnutí na Západě
- gregoriánská reforma

Lectio: Dictatus papae (1075)

Literatura:

DENZLER, Georg: Dějiny celibátu, Brno 2000.

LAMBERT, Malcolm: Středověká hereze, Praha 2000.

LAWRENCE, Hugh: Dějiny středověkého mnišství, Brno 2001.

SCHATZ, Klaus: Dějiny papežského primátu, Brno 2002.

4. Katarství na křesťanském Západě

- *manicheismus a bogomilství na Východě*

- *rozšíření katarství na Západě*

- *válka proti Albigenským*

Lectio: Niquintova charta (kol. 1150)

Literatura:

BRENONOVÁ, Anne: Kataři. Život a smrt jedné křesťanské církve, Brno 2001.

LE ROY LADURIE, Emanuel: Montailhou, okcitánská vesnice v letech 1294–1324, Praha 2005.

ZBÍRAL, David: Největší hereze. Dualismus, učenecká vyprávění o katarství a budování

křesťanské Evropy. Praha 2007.

5. Valdenství

- *počátky hnutí na jihu Francie*

- *šíření valdenství na severu Itálie a ve střední Evropě*

- *valdenství ve vztahu k františkánství a české reformaci*

Lectio: Durand z Huescy, Liber Antiheresis (kol. 1200)

Literatura:

LAMBERT, Malcolm: Středověká hereze, Praha 2000.

MOLNÁR, Amedeo: Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru, Praha 1991.

ŠMAHEL, František: Husitská revoluce I. Doba vymknutá z kloubů, Praha 1993.

6. Františkánství

- *sv. František a počátky Menších bratří*

- *františkáni mezi ortodoxií a herezí*

- *františkánská observance*

Lectio: František z Assisi, List věřícím (1225/26)

Literatura:

BARTOLI, Marco: Svatá Klára, Praha 2004.

BENEŠ, Petr R. – HLAVÁČEK, Petr – POSPÍŠIL, Ctirad V. et al.: Františkánství v kontaktech s jiným a cizím (Europaeana Pragensia 1 – Historia Franciscana III.), Praha 2009.

HLAVÁČEK, Petr: Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku, Praha 2005.

KYBAL, Vlastimil: Svatá Anežka Česká, Brno 2001.

LE GOFF, Jacques: Svatý František z Assisi, Praha 2004.

7. Avignonské papežství a velké západní schizma

- *situace křesťanstva kolem roku 1300*

- *kořeny západního schizmatu*

- *církevně-politické následky schizmatu*

Lectio: Francesco Petrarca, Listy Karlu IV. (kol. 1350/70)

Literatura:

RAPP, Francis: Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku, Brno 1996.

ŠMAHEL, František: Cesta Karla IV. do Francie, Praha 2006.

8. John Wyclif a angličtí lollardi

- *specifika anglického církevního partikularismu*
- *John Wyclif a jeho učení*
- *lollardi, wiklefismus a česká reformace*

Lectio: Korespondence Jana Husa s lollardy (1410-1412)

Literatura:

LAMBERT, Malcolm: Středověká hereze, Praha 2000.

9. Kořeny české reformace (1300-1400)

- *církevně-politická situace v Českém království*
- *Konrad Waldhauser a Milíč z Kroměříže*
- *Matěj z Janova*

Lectio: Matěj z Janova, *Regulae Veteris et Novi Testamenti* (1392)

Literatura:

KYBAL, Vlastimil: M. Matěj z Janova – jeho život, spisy a učení, Praha 1905 (Reprint: Brno 2000)

MOLNÁR, Amedeo: Slovem obnovená. Čtení o reformaci, Praha 1977.

ŠMAHEL, František: Husitská revoluce I. Doba vymknutá z kloubů, Praha 1993.

10. Jan Hus a česká reformace

- *Jan Hus a jeho teologické názory*
- *situace na pražské univerzitě*
- *Kostnický koncil a výron chiliastického násilí v Čechách (Tábor, husitské války)*

Lectio: Jan Hus, *De ecclesia* (1413)

Literatura:

KEJŘ, Jiří: Jan Hus známý i neznámý, Praha 2009.

ŠMAHEL, František: Husitská revoluce II. Kořeny české reformace, Praha 1993.

ŠMAHEL, František: Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje, Praha 2001.

11. Česká utrakvistická církev

- *koncil v Basileji a tzv. kompaktáta*
- *teologie a eklesiologie českého utrakvismu*
- *Jan Rokycana a Václav Koranda ml.*

Lectio: Postilla Jana Rokycany (kol. 1460)

Literatura:

MACEK, Josef: Víra a zbožnost jagellonského věku, Praha 2001.

MARTÍNKOVÁ, Dana (ed.): Poselství ducha. Latinská próza českých humanistů, Praha 1975.

ŠMAHEL, František: Husitská revoluce IV. Epilog bouřlivého věku, Praha 1993.

12. Jednota bratrská

- *valdenské/táborské kořeny Jednoty (Petr Chelčický)*
- *teologie a eklesiologie Jednoty*
- *Lukáš Pražský*

Lectio: Svatojakubský mandát (1508)

Literatura:

BOUBÍN, Jaroslav: Petr Chelčický. Myslitel a reformátor. Praha 2005.

HALAMA, Jindřich: Sociální učení českých bratří 1464-1618, Brno 2003.

MOLNÁR, Amedeo: Lukáš Pražský, bohoslovec Jednoty, Praha 1948

MOLNÁR, Amedeo: Na rozhraní věků, Praha 2007.

13. Předpoklady evropských reforemací 16. století

- *křesťanský humanismus a jeho kořeny (Mikuláš Kusánský)*
- *církevně-politická situace na Západě*
- *Erasmus Rotterdamský a Martin Luther*

Lectio: Erasmus Rotterdamský, Rukověť křesťanského rytíře (1503)

Literatura:

FLOSS, Pavel – PATOČKA, Jan: Mikuláš Kusánský. Život a dílo renesančního filosofa, matematika a politika, Praha 2001.

CHASTEL, André: Vyplenění Říma. Od manýrismu k protireformaci, Praha 2003.

PESCH, Otto Herrmann: Cesty k Lutherovi, Brno 1999.

SVATOŠOVI, Michal & Martin: Živá tvář Erasma Rotterdamského, Praha 1985.

14. Generální kvodlibet & zhodnocení semináře

- *vyučujícím řízená diskuse ke všem tématům probíraným v semináři*
- *debata nad problémy současné české a světové medievistiky*

Podmínky pro udělení zápočtu

- pravidelná aktivní přítomnost na semináři (maximálně 3 absence)
- prezentace referátu k zadanému tématu, resp. předložení seminární práce
- úspěšné absolvování alespoň dvou zápočtových testů (7. 4. 2010 a 19. 5. 2010)